

N Ä K Ö K U L M I A

Akseli

31

Kuva: Otis Historical Archives

Huhtanen

S U O M E S T A

Suomea pidetään kulttuurisesti ja poliittisesti yhtenäisenä maana, jossa sitten 1910-luvun ei ole tarvinnut riidellä asioista. Välillä toki erimielisyyksiä ilmenee ja ihmiset ovat aatteelliselta taustaltaan varsin erilaisia, mutta pohjimmiltaan kyse on kuitenkin suomalaisten hyvinvoinnista, jota kukaan tuskin tohtii vastustaa. Suomessa eduskunta päättää asioista hallituksen esitysten mukaisesti, ja näitä esityksiä valmistelevat ammattitaitoiset virkamiehet ja riippumattomat asiantuntijat. Eihän kukaan halua vastustaa sitä, että asioista tietävät päättävät menettelytavoista. Poliittikka toimii, koska keskenään tasa-arvoiset eturyhmät huolehtivat kukin omista eduistaan avoimen, parlamentaarisen hallintotavan mukaisesti.

Edellä esitetty kuva suomalaisesta politiikanteosta on paitsi tyyppillinen mediasa, myös tyyppillisen harhainen. Todellisuudessa eturyhmiä ei ole, tai ainakin vain osa niistä ajaa aktiivisesti omaa etuaan. Suurin osa suomalaisista vaikuttaa ajattelevan samoin, sillä iso osa poliittisista kysymyksistä näyttäytyy täysin absurdeina. Kyse ei siis ole niinkään samanmielisyydestä, vaan siitä, että tietystä asemasta katsoen monet kysymykset ovat täysin merkityksettömiä, ja siten niistä ei olla samaa eikä eri mieltä. Isot kysymykset kuten talous, ulkopoliittikka ja oikeusturva eivät yksinkertaisesti kosketa henkilökohtaisella tasolla juuri ketään. Näin ainakin niin pitkään, kun niitä hoidetaan maltillisesti konsensuspolitiikan keinoin.

Kiinnostus politiikkaan kumpuaa kokemuksista siitä, että jollakin asialla on väliä. Afrikkalaisten lasten tilanne voi näyttää kurjalta paperilla, mutta valokuvassa tai paikan päällä se näyttää vielä hy-

vin paljon huonommalta. Ilman tunnereaktiota asiat kiinnostavat hyvin harvoja. Katsoessa suomalaista valtakunnanpolitiikkaa esimerkiksi Lapista käsin vaikuttavat monet asetelmat täysin mielettömiltä. Ilmiselvimmät vierauden kokemukset tulevat ympäristö- ja ilmastokysymyksiä tarkasteltaessa.

Vihreä liike on pitkään ajanut luon-

nonsuojelullisia tavoitteita Suomessa. 2000-luvulla mukaan nousi vahvasti huoli ilmastonmuutoksesta ja sitä kautta energiapolitiikka sai liikkeen ja puolueen piirissä paljon huomiota. Helsinkiläinen cityvihreä kannattaa usein vesivoimaa, sillä se on uusiutuvaa ja päästötöntä. Suomessa vesivoimaa voidaan kuitenkin rakentaa ainoastaan peittämällä laajoja maa-alueita tekojärvien alle.

Näin onkin tehty, Lapissa: Lokka ja Porttipahta kuuluvat Euroopan suurimpiin tekojärviin, ja ne rakennettiin 1960-luvulla pakkomuuttojen, omistusoikeuskähminän ja järviökologian tuhoamisen kautta. Nyt vastaavia tekojärvihankkeita on jälleen meneillään, sillä niiden suhteen vallitsee puoluerajat ylittävä kannatus. Kun samaan aikaan

tapahtuu esimerkiksi moottoriteiden uudelleenlinjauksia maankuulujen liito-oravanpapanoiden takia, voi vihreän politiikan arvojärjestyksestä olla vaikea ymmärtää tulevilla tekojärvialueilla.

Sama pätee pian uudistuvaan kaivoslakiin. Laki suhtautuu erittäin tarkasti pieneenkin ennalta määriteltyn suojelualueiden, kuten kansallispuistojen sisällä tapahtuvaan kaivamiseen, mutta vapaut-

taa reippaasti muuta kaivostoimintaa myös ulkomaalaisille yhtiöille. Seuraukset ovat ilmeiset: pienkaivuuta harjoittavat paikalliset menettävät elinkeinonsa, kun taas suuryritykset valtaava Lappia kiihtyvällä tahdilla. Esimerkiksi Suomen suurimpiin kuuluvan kunnan, Sodankylän, pinta-alasta noin 80% on kaivosvaltauksien tai valtausvarauksien piirissä. Lapin vallatuille alueille mahtuvat myös Euroopan viimeiset laajat erämaa-alueet, joita parhaillaan pilkkotaan kaivosteiden edeltä.

Lappilainen luonnonsuojelu on vahvasti sidoksissa henkilökohtaiseen luontokokemukseen, joka taas kumpuaa luontoon liittyvistä elinkeinoista. Näitä elinkeinoja ovat muiden muassa kankaivu, poronhoito ja lohikalojen pyynti, jotka kaikki ovat ajautuneet uhanalaisiksi vesivoimaa ja kaivostoimintaa koskevien eduskunnan päätöksien takia.

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että Lapista katsoen etelästä on aina tullut pelkkää paskaa: toinen maailmansota, tekoalut, kaivoslaki ja ahneita laiskoja ihmisiä. Toki tulee myös rahakkaita turisteja, mutta niilläkin on tapana lopulta leikata lappilaisen kakusta: ensin majoitutaan hotellissa ja sitten rakennetaan rantamökki. Seuraavana vuorossa onkin kalastusoikeuksien vaatiminen, porojen liikkumisen rajoittaminen ja kunnallistekniikan vaatiminen keskelle korpea.

Turhautuminen ”etelän politiikkaan” onkin johtanut konkreettisiin ehdotuksiin. Lapin läänin entinen maaherra Hannele Pokka ja monet muut ovat puhuneet maakunnan autonomisuudesta, joka vastaisi osin tilannetta ennen toista maailmansotaa. Tavoiteltu autonomia muistutaisi Ahvenanmaan maakunnan nykyistä

asemaa. Vaikka kysymys itsehallinnosta on ollut pitkään esillä ja sillä on laaja kansalaiskannatus myös Etelä-Suomessa, se ei ole juuri edennyt. Aihetta ei pidetä oleellisena, sillä se koskee alle kahdensadantuhannen hengen väestönsää, jonka edustus hallintoelimissä on perinteisesti kovin pieni.

sia aloja tutkivan yliopiston edut maakunnan taloudelle eivät nekään ole ilmeiset. Oleellista esimerkiksi Lapin ja Oulun yliopistojen kannalta onkin niiden merkitys alueen henkiselle omavaraisuudelle ja identiteetille.

Yliopistot ovat ensimmäisiä keskuksellisuuden Pohjois-Suomeen viemiä ins-

”Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että Lapista katsoen etelästä on aina tullut pelkkää paskaa:

Kysymys itsehallinnosta lienee paras esimerkki poliittisesta aiheesta, joka Etelä-Suomesta käsin vaikuttaa merkitykseltään, mutta on lappilaisten mielestä hyvin tärkeä. Aihe saattaa nousta yllättäen esille tupakkatauolla kesken turistikeskuksen työpäivän tai bussikuskin

tituutioita, jotka eivät vie sinne kulttuurihegemoniaa, vaan päinvastoin lisäävät paikallisen kulttuurin ja yhteisöllisyyden elintilaa alueella. Tämä näkyy esimerkiksi lappilaisten tutkimuskohteiden valinnassa niin yhteiskunnallisilla, humanistisilla kuin luonnontieteellisillä aloilla. Toisaalta on

”Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että Lapista katsoen etelästä on aina tullut pelkkää paskaa:

kanssa matkalla Ivaloon. Kyse on monen mielestä lappilaisten oikeusturvasta, sillä nykyisellään hajanaista, heterogeenistä maakuntaa kohdellaan hallinnossa heikolla asiantuntemuksella ja monen ei-lappilaisen eturyhmän ohjauksessa.

Vierauden kokemus etelästä pohjois-

syntynyt myös kokonaan uusia tutkimushaaroja, kuten saamelaiskulttuurin tutkimus. Näin yliopistot pohjoisessa ovat auttaneet paikallisia yhteisöjä vahvistamaan omaa identiteettiään, tiedostamaan taustaansa ja asemaansa sekä parantaneet paikallisten ymmärrystä välittömäs-

”Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että Lapista katsoen etelästä on aina tullut pelkkää paskaa:

seen ja toisin päin katsoessa näkyy voimakkaasti myös kysymyksessä maakuntayliopistoista. Typerän, keinotekoisien aluepolitiikan takia 1960–70-luvuilla maaseutukaupunkeihin perustetut yliopistot eivät vaikuta erityisen dynaamisilta huippuosaamiskeskittymiltä, ja kulttuuri-

ti käsillä olevasta luonnosta. Hiljattain tulleen suomalaistutkimuksen mukaan asuinpaikka vaikuttaa voimakkaasti yliopistoon hakemiseen ja pääsemiseen, joten vaikuttaa ilmeiseltä, että Pohjois-Suomi olisi varsin erilainen paikka ilman yliopistojaan.

Ei vaikuta uskottavalta väittää, että ihmiset Pohjois-Suomessa olisivat jotenkin lähtökohtaisesti mielipiteiltään tai arvopohjaltaan erilaisia kuin etelässä. Ei myöskään ole todennäköistä, että paikka saisi ihmisen muuttamaan arvojaan vahvasti erilaisiksi, sillä Lapissakin on nykyään esimerkiksi autoja, sähköä ja tasokkaita

tyihin poliittisiin kysymyksiin vaihtelee voimakkaasti juuri asuinpaikan mukaan. Arvopohja voi pysyä muuttumattomana, mutta silti mielipide yksittäisen kysymyksen kohdalla voi muuttua tai ainakin alkaa horjua. Kyse ei ole vain tiedollisten todisteiden määrän kasvusta, vaan pikemminkin siitä, että olemme niin sitoutuneita

35

toinen maailmansota, tekoaltaat, kaivoslaki ja ahneita laiskoja ihmisiä.”

toinen maailmansota, tekoaltaat, kaivoslaki ja ahneita laiskoja ihmisiä.”

Kuva: Library of Congress

toinen maailmansota, tekoaltaat, kaivoslaki ja ahneita laiskoja ihmisiä.”

olutravintoloita. Esimerkiksi vaaleilla mitattu puoluepoliittinen jakauma ei eroa dramaattisesti muusta Suomesta.

Kuitenkin edellä esitettyjen esimerkkien valossa vaikuttaa siltä, että asioiden tärkeysjärjestys ja suhtautuminen tiet-

elinympäristöihimme, että niitä koskevat kysymykset painottuvat ennalta arvaamattomilla tavoilla. Tämä ei ole irratiionaalisuutta vaan inhimillisyyttä: olemme tilallisia olentoja, ja Suomessa tilaa on paljon.